

УДК 728.2

О. Р. Горбик,*кандидат архітектури, професор кафедри дизайну***В. Ю. Зайцева,***студент IV курсу, кафедри дизайну,**інженерно – технологічного інституту,**Відкритий міжнародний Університет розвитку людини «Україна»***М. Г. Редькіна,***інженер-конструктор, директор ТОВ «СОГРА»*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНАЛЬНО – ПЛАНУВАЛЬНИХ ВИРІШЕНЬ У ПРОЕКТАХ САДИБНИХ БУДИНКІВ ДЛЯ НЕЗАМОЖНИХ МОЛОДИХ РОДИН

Анотація: в статті розглянуті питання функціонального зонування та планувальної структури сучасних малоповерхових житлових будинків для незаможних молодих родин в містах та селах України.

Ключові слова: архітектура, дизайн, котедж, малоповерховий житловий будинок, молоді незаможні родини, садиба, планувальна структура, традиційні та прогресивні матеріали, конструкції та технології будівництва, функціональне зонування, хата.

ВСТУП. Житло - це певний мікросвіт, у замкненому просторі якого проходить родинне життя, зосереджуються всі численні зв'язки і взаємини між членами сім'ї. Тому, одним з основних завдань дизайнерської та архітектурної науки у галузі житлового середовища є дослідження умов, які забезпечують не тільки повноцінний побут і відпочинок, але й всебічний гармонійний розвиток особистості і відповідають народним традиціям відновлення людей.

Типологічний ряд житлових будинків, що не мають ліфтів, представляє собою мережу самостійних типів, кожен з яких володіє специфічними ознаками. У його основі лежать дві групи будинків, що відрізняються об'ємно-планувальною побудовою і, головним чином, характером зв'язку з навколишнім середовищем. До першої групи належать житлові будинки з прямим зв'язком квартир з територією. Це житлові одноквартирні двоквартирні будинки з присадибними ділянками і господарськими допоміжними будівлями, які прийнято називати садибними будинками і багатоквартирні блоковані споруди, що складаються з блоків з різною кількістю квартир, кожна з яких має окремий вихід назовні.

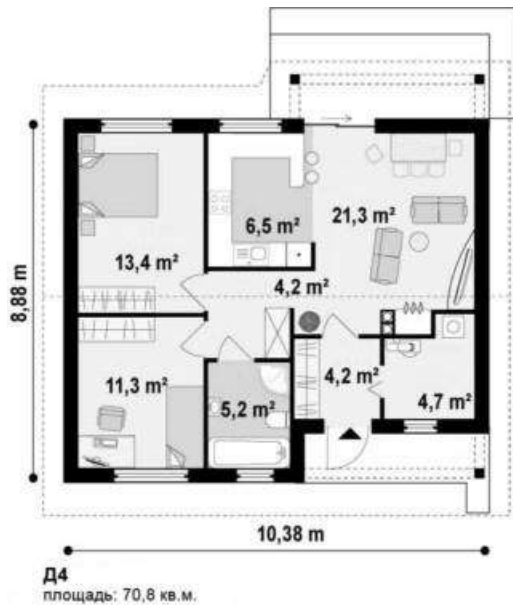
Органічний зв'язок квартир з ділянкою і господарськими будівлями, нерозривність функціональних зв'язків між ними зумовлюють цілісність всієї

структури будинку. Планування повинне передбачати чіткий функціональний розподіл квартири на дві зони: житлову і господарську. Для садибного будинку велике значення має ізоляція приміщень, пов'язаних з господарством, від житлової частини квартири. Тому, зазвичай, влаштовують два входи в будинок - основний з боку вулиці і додатковий з боку двору. На відміну від багатоквартирних будинків, навіть малоповерхових, садибні будинки мають високі гігієнічні якості, найбільш повно відповідають вимогам до житла. У них забезпечується добра інсоляція і провітрюваність всіх приміщень завдяки тому, що квартири мають найбільший світловий фронт - з усіх сторін, або, в двоквартирних будинках, з трьох. Ізольована постановка будівлі на земельній ділянці сприяє комфорту проживання.

До внутрішнього інженерного благоустрою сільських садибних споруд висувають такі ж вимоги, як і до будинків міського типу. Облік природно-кліматичних особливостей місця будівництва в створенні необхідного комфорту проживання - одне з найважливіших вимог при проектуванні житла. Для малоповерхового будівництва воно має особливо важливе значення, так як вплив зовнішнього середовища на невелику за обсягом будівлю посилюється, зважаючи на відносно більшу площу огорожувальних поверхонь, що припадають на одиницю загальної площі будинку.

Вихідні передумови. Загальні питання формування архітектурного образу сучасного житла, його історичний розвиток у всьому різноманітності (від одно – поверхових до висотних житлових будинків різних типів розглянуті у ґрунтовних працях М. Лисициана, С. Прокіна [1], Ю. Репіна [9], В. Короля [8]. Планувальна структура сільських сучасних садиб та житлових будинків висвітлювалася у роботах О. Колодрубської [6, 7]. Нормативні параметри житлового будівництва та жорсткі умови до їх проектування наводяться у Державних будівельних нормах України [2, 4, 5]. Деяким питанням конструктивних особливостей малоповерхових житлових будинків для родин з особами, обмеженнями у фізичних можливостях, присвячувалися тези доповідей А. Бабич, О. Горбика, В. Куцевича та ін. [3]. В більшості з вказаних наукових робіт проблеми формування функціонально – планувальної структури малоповерхових житлових будинків для молодих незаможних родин, в різних містобудівних умовах розглядалися побіжно і у незначних обсягах.

Питання функціонального та планувального вирішення при дизайнерському проектуванні садибних житлових будинків виступає, як одне з головних, що можуть бути вирішені проектувальниками і є темою статті, рис.1.

Експлікація приміщень:

- 1- ганок (веранда)
- 2 – прихожа
- 3 – топкова
- 4 - загальна кімната
- 5 - кухня – ніша
- 6 - коридор (шлюз)
- 7 - суміщений санвузол
- 8 - спальна кімната батьків
- 9 - дитяча спальна кімната
- 10 – тераса

Рис.1. Функційно – планувальне вирішення типового одно - поверхового садибного будинку (для молоді незможної родини)

Формулювання мети статті (постановки завдання): Стисле дослідження має за мету, яка виявлена у вигляді постановки завдання, наступне: - визначити специфіку спрощеного функціонального зонування та формування планувальної структури незначного за обсягом 1-2 поверхового садибного будинку котеджного типу для молоді незможної родини в містах та селах України у відповідності до мінімально допустимих нормативних обмежень з можливостями подальшої добудови, надбудови та реконструкції при збільшенні числа дітей у сім'ї та досягненні матеріального прожиткового рівня наближеного до сучасних Європейських показників.

Виклад методики та результатів дослідження: Функціональна зона – простір (частина приміщення, або приміщення) разом із меблями та спорядженням, необхідним для виконання однієї функції з потреб людини або групи людей. Функціональна зона є первісним вихідним елементом планувальної структури житлового утворення. Одноповерхові житлові будинки повинні мати чітке ділення на основні зони: загальносімейну (денну), інтимну (нічну) та господарчу. В одноповерхових квартирах зв'язок з природою повинен бути максимально повним.

Функціональна зона, як визначено, - це простір, в якому здійснюється той чи інший процес прояву певних фаз життєдіяльності людини і який має умовні або реальні межі. Параметри простору визначаються на основі антропометричних та ергономічних вимог. Відповідно до цього передбачається:

- Постановочна частина зони, тобто простір, на якому розташовуються необхідні для даного процесу меблі чи інше обладнання;
- Робоча частина зони – простір, який необхідний для відкривання дверей шафи, відсунення стільців тощо;
- Резервна частина площі зони – простір для людини (як обов'язкова умова зручного здійснення побутового процесу).

На сьогодні, загальноприйняте житло, у т.ч. малоповерхове для молодих незаможних родин, повинно мати в своєму складі функціональні зони, визначені основними вимогами до житла.

Зона спілкування, родинного відпочинку: Обладнання – набір м'яких меблів (диван, крісла), журнальний столик, аудіовізуальна апаратура;

Зона індивідуальних занять: Місце для навчання, професійної індивідуальної діяльності. Обладнання – стіл з робочим кріслом чи стільцем, книжкові шафи та полиці, комп'ютерне устаткування;

Зона приготування їжі: Обладнання – холодильник, мийка, посудомийка,

робочий стіл, плита, високо – частотна піч, хлібопіч, блендер, кавоварка, вентиляційна витяжка, шафи для кухонного посуду й повсякденного запасу продуктів. Висота робочої поверхні над підлогою кухонних меблів становить 85 – 90 см.;

Зона споживання їжі: Обладнання – стіл зі стільцями, сервант або комод для столового посуду, столової білизни, приборів;

Зона сну: Обладнання – ліжка й тумбочка, шафи для особистих речей. Висота верхньої поверхні для сну дорівнює 400 – 500 мм;

Зона особистої гігієни (санітарно – гігієнічна зона): Обладнання – унітаз, біде, умивальник, поличка для засобів догляду за собою, дзеркало, ванна, душ, пральна машина;

Комунікаційні зони: Об'єднують різні простори житла і поділяються на горизонтальні та вертикальні. До горизонтальних відносять вхідний простір помешкання з обладнанням – вішалки, шафа для верхнього одягу, тумба для взуття, дзеркало та ін. У садибних будинках виділяють окремо вхідну зону, що складається з ганку, тамбура або веранди, прихожої, туалету з умивальником, інколи гардеробної та топкової;

Внутрішньо - квартирні сходи (вертикальна комунікаційна зона): Використовується для вирішення житлової чарунки у двох чи декількох рівнях. Вони можуть бути як одно -, так і дво - маршевіми, прямими, або із забіжними сходишками. Мінімальна ширина маршу дорівнює 90 см.;

Зони зберігання речей: Комори, кладові з шафами та полицями робочими столами, скринями, призначеними + для розміщення особистих

речей, білизни, щоденного та сезонного одягу, речей господарського обслуговування, різного роду інструментів та продуктів;

Зона зберігання та обслуговування транспортних засобів:

Окремою функціональною зоною в садибному житлі може бути гараж для приватного автотранспорту.

Планування приміщень – основний елемент просторової організації помешкання, що включає одну, чи декілька, побутових процесів. За характером використання усі приміщення розділяються на дві принципові групи:

- Житлові приміщення (особисті житлові кімнати та загальносімейні кімнати).
- Підсобні приміщення (господарські, санітарно – гігієнічні, комунікаційні, для зберігання речей і продуктів харчування та ін.).

Основні типи приміщень:

Загальна житлова кімната – для спілкування та відпочинку сім'ї. Зона відпочинку спілкування, перегляду телепередач і т.п., розташування родинних речей. Мінімальна площа загальної кімнати – 17 кв. м.

Особисті житлові приміщення - зони індивідуального використання (спальні). Зона сну, зона зберігання одягу та білизни, зона індивідуальних занять (навчання, творчість) та зона розташування особистих речей. Специфіка функціональних вимог зобов'язує проектувати всі типи особистих кімнат непрохідними. Не рекомендується розміщувати ліжко біля зовнішніх стін та вікон. Мінімальна площа спальної кімнати на 1 ліжко – 10 кв. м, подружньої, або на 2 ліжка - 14 кв. м.

Кухонні приміщення – для приготування та приймання їжі. Залежно від архітектурно – планувальної структури помешкань кухонні приміщення проектують у вигляді: кухні – ніші, робочої кухні, кухні з періодичним споживанням їжі та кухні – їдальні. Мінімальна площа кухні – ніші - 5 кв. м, кухні - 8 кв. м, кухні – їдальні – 8 кв. м і більше.

Санітарно – гігієнічні приміщення є планувальними чарунками, в яких розташовуються зони особистої гігієни. Існує чотири функціональні типи санітарно – гігієнічних приміщень: ванна, духова, туалет і змішаний тип – суміщений санітарний вузол. Двері туалету та ванної кімнати повинні відкриватися тільки назовні. Усі приміщення санітарних вузлів обов'язково облаштовують витяжною вентиляцією. Мінімальна площа туалету – 1,2 кв. м, туалету з умивальником – 1,5 кв. м, суміщеного санвузла – 3,8 кв. м.

Передпокій – вхідне приміщення в помешканні, де зустрічають відвідувачів і гостей. Раціональним планувальним рішенням вважається розділення площі передпокою на дві зони: вхідну, де знімають верхній одяг, взуття та зону холу – де знаходиться дзеркало, столик, крісло. Мінімальна

ширина передпокою – 1,4м. В цій зоні часто розташовують внутрішньо - квартирні сходи.

Внутрішні комунікації в помешканні – це внутрішні переходи (коридори) та шлюзи, що з'єднують між собою окремі приміщення. Ширина – не менше 1,1м., якщо вони ведуть у житлові приміщення; 0,9м., якщо у кухні та санвузли.

Гардеробна кімната – призначена для зберігання речей. Існує два варіанти розташування: в передпокої(біля входу) – в денній зоні та в нічній зоні між спальнями. Також може розміщуватися при кожній власній кімнаті. Ця кімната повинна мати хороше штучне, чи природне освітлення. Гардеробна обладнується для зберігання одягу – це полиці,вішалки, шафи.

Комора - призначена для зберігання продуктів,інвентарю. Вона повинна мати глибину не менше 80 см. Комори для продуктів забезпечуються вентиляцією.

Літні приміщення (балкони, лоджії, тераси, веранди, і т.д.) – відкриті простори для відпочинку,споживання їжі, господарської роботи. Площі повинні становити не більше 15 % помешкання,веранда в межах – 20 %.

При підсумку загальної площі квартири для літніх приміщень приймаються знижувальні коефіцієнти, а саме: для балконів та терас - 0,3; лоджії - 0,5; застаканованих балконів - 0,8; веранд, застаканованих лоджій и холодних підсобних -1,0. Для осіб з обмеженими можливостями мінімальна ширина балконів та лоджії – 1,5 м. [2, 4, 5].

Використання при архітектурному і дизайнерському проектуванні наведених функціонально – планувальних рішень може призвести до масового будівництва недорогих невеликих за розмірами 1- поверхових житлових будинків, призначених для молоді незалежної родини, що складається з батьківської пари, яка очікує, або вже має 1-3 дитини малого віку на виділеній для цього садибній ділянці, зазвичай, розмірами від 600 кв. м (у великих містах) до 1200 кв.м(у малих та середніх містах) та 2500 кв. м і більше (у селах та селищах).

Застосування сучасних прогресивних матеріалів, конструкцій та технологій будівництва (рис. 3), може реально зменшити витрати на спорудження (навіть у 5 раз) порівняно з вартістю багатоповерхового та висотного житла у регіональних центрах України. З'являється можливість реально придбати дешеве, але сучасне, комфортне житло (при наданні кредитів молодим незалежним родинам).

Прикладом такого експериментального одно - поверхового з мансардою житлового будинку у прогресивних матеріалах та конструкціях для молодих родин архітектора і дизайнера є проект фірми ПБК «ВІСТОН», що розроблений

на базі реального курсового проекту студентки III курсу кафедри дизайну ITI Університету «Україна» Зайцевої В.Ю. в с. Пологи Васильківського р-ну Київської обл. (рис. 2).

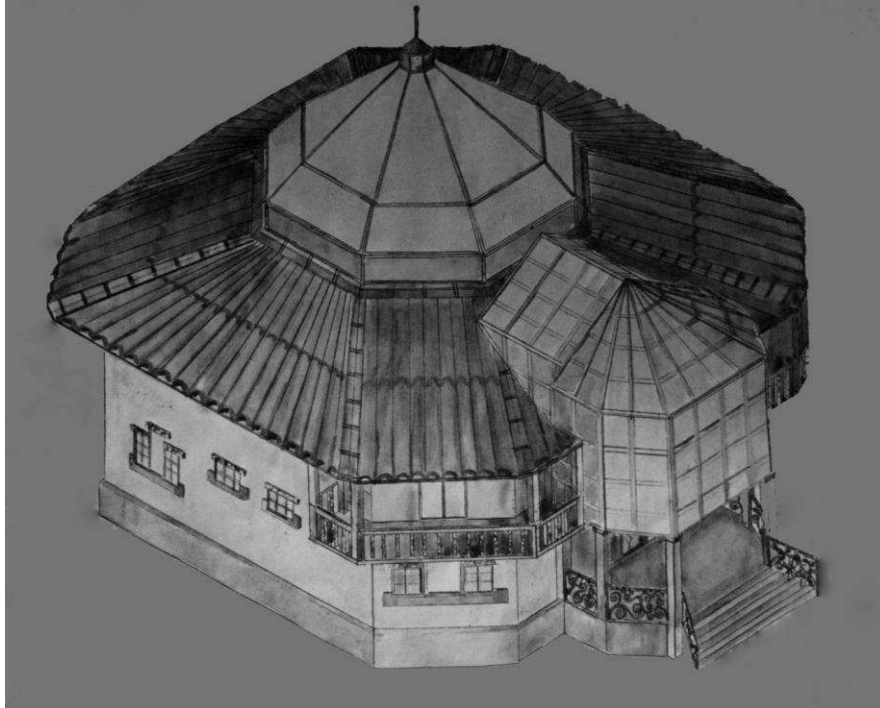

Рис.2. Перспектива одно-поверхового (з мансардним поверхом) житлового будинку для родини молодого архітектора.

Дуже важливим принципом при проектуванні такого житлового будинку, початково невеликого, є можливість його подальшого збільшення (прибудови, надбудови) та реконструкції при появі нових дітей у родині, досягнення нею більш заможного стану.

Якісним і економічним є проект ТОВ «СОГРА» одноповерхового житлового будинку призначеного для молоді родини. Архітектори запропонували вдале співвідношення пропорції архітектурної споруди та характеру контурної лінії. Щодо планувально – функціонального вирішення, то в ньому передбачені великі за площею тераси, дві спальні, вітальня, сауна з критим басейном, де молода родина зможе повноцінно відпочити. Складність та масштабність проекту полягає у гармонійному поєднанні стильового вирішення внутрішнього простору з її зовнішньою формою. Актуальним є використання найновіших технологій та конструкцій при проектуванні індивідуального житлового будинку (рис. 3., рис. 4., рис. 5.).

Рис.3. Перспектива житлового будинку ТОВ «СОГРА»

Рис.4. Головний фасад житлового будинку ТОВ «СОГРА»

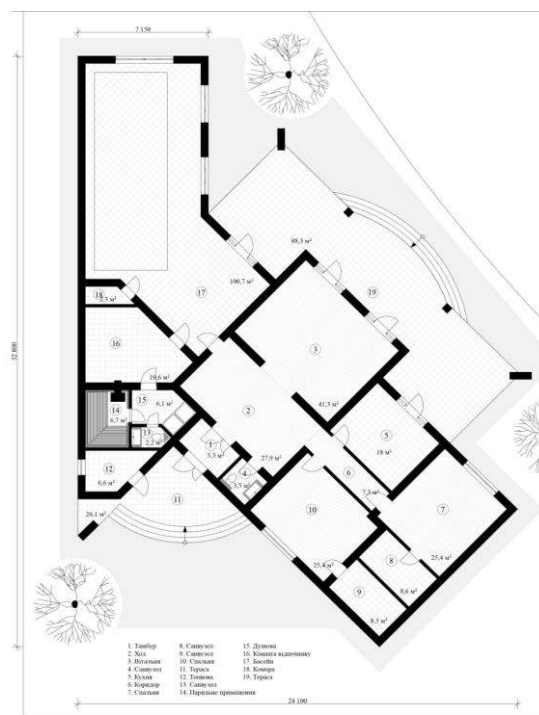

Рис.5. План житлового будинку ТОВ «СОГРА»

Висновки з дослідження. Перспективи подальших розвідок. Садибне житло сьогодні - найбільш поширений вид масового житлового будівництва, воно є основним у житловій забудові села. Його будують у малих і середніх містах, на спеціально відведених ділянках у приміських зонах великих міст. Увага до садибного житла зростає, незважаючи на те, що ця забудова характеризується невеликою щільністю і, відносно не високою вартістю. Однак, у такого житла є суттєві переваги перед багатопверховим. Перш за все, це безпосередній зв'язок із довкіллям, можливість мати в житті здоровий мікроклімат. Створюються більш сприятливі умови для соціальних контактів при хорошій ізоляції житла. І, нарешті, можливість організації приквартирної ділянки, навіть якщо вона мінімальна. Тому садибне житло є житлом найвищої якості, але найменшої вартості, яке можна рекомендувати для будівництва молодими незаможними родинами.

Житловий чарунок або помешкання, як головний завершений структурний елемент житла, має велику соціальну значимість. Вона була й залишається основою добробуту та побутового благополуччя особи та відтворення сім'ї. Житловий чарунок – це мікросередовище, в якому людина, в різні періоди свого життя, проводить від 40 до 100% свого часу. І чим повніше та краще задовольнятиме чарунок потреби як кожного члена родини, так і сім'ї в цілому, навіть у невеликих будинках, тим успішніше вони зможуть реалізуватися. Помешкання завжди повинно бути місцем свободи особистості й місцем, що сприяє розвитку та зміцненню сімейних контактів, а слідом за цим і збільшення народжуваності.

В цьому сенсі, розглянуті питання функціонального та планувального вирішення малоповерхових житлових будинків садибного типу при архітектурному та дизайнерському проектуванні мають важливе засадне значення. Без оптимального вирішення функціонально – планувальних питань у дизайні садибних будинків, загалом, неможливе створення повноцінного житлового середовища.

Підвищення актуальності питання проектного забезпечення будівництва недорогого садибного малоповерхового житла для незаможних молодих родин в період дії фінансової та будівельної кризи, заставляє авторів, окрім реального проектування, прискорено розробляти наукові засади та обґрунтування цієї діяльності у вигляді виконання в найближчий період магістерських, кандидатських та докторських дисертацій, написання серії статей, науково – дослідницьких та навчально – методичних друкованих видань, монографій та ін.

Список використаної літератури

1. Архитектурное проектирование жилых зданий / под ред. М.В. Лисициана, Е. С. Прокина .- М.: Стройиздат , 1990. – 185с.
2. Будинки і споруди. Житлові будинки. Основні положення. ДБН В. 2.2- 15 – 2005. – К.: Мінрегіонбуд України, 2006. – 24с.
3. Волек Т., Лихогра А.М., Куцевич В.В., Бабич А.В., Горбик О.Р. Перспективи впровадження збірно-монолітних перекриттів в малоповерхових житлових будинках родин осіб з обмеженими фізичними можливостями// Зб. тез доп. 11 міжнар. наук.- практ. конф.: Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі. – К.: Ун-тет «Україна», 2011.- С. 453 - 454.
4. Горбик О. Р. Збірник державних будівельних норм України щодо архітектурного та дизайнерського проектування малоповерхових житлових будинків та їх інтер'єрів : навч. – метод. посіб / уклад. Горбик О.Р., Ломовський А.І.- К.: Ун-тет «Україна» , 2011. – 234с.
5. Доступність будинків і споруд для мало мобільних груп населення. ДБН В.2.2 – 17:2006. – К.: Мінрегіонбуд України, 2007. -21с.
6. Колодрубська О. Індивідуальний житловий будинок: потреба в нових якостях. //Будівництво України. – 1998. – №5. - С. 17-18.
7. Колодрубська О.І. Планувальна структура сучасної сільської садиби та шляхи її вдосконалення. (На прикладі Тернопільської обл.) //Сб. науч. тр. Региональные проблемы архитектуры и градостроительства, №5-6. – Одесса: Астропринт, 2003. - С. 167-171.
8. Король В.П. Архітектурне проектування житла: Навчальний посібник. – К.: ФЕНІКС,2006. – 208 с.
9. Репин Ю.Г. Архитектура жилища. – К.: КП «НИИСЕП» - ИПЦ «Тираж», 2003.- 288 с.

Аннотация

В статье рассмотрены вопросы функционального зонирования и планировочной структуры современных малоэтажных жилых домов для малообеспеченных молодых семей в городах и селах Украины.

Ключевые слова: архітектура, дизайн, котедж, малоэтажный жилой дом, молодые малообеспеченные семьи, планировочная структура, традиционные и прогрессивные материалы, конструкции и технологии строительства, усадьба, функциональное зонирование, хата, изба.

Summary

The questions of the functional zoning and planning structure of the modern small – storied houses (cottages) for the poor young families in the towns and cities of the Ukraine are examine in the article.

Key words: architecture, design, cottage, poor young family, planning structure, building traditional and progressive materials, constructions and technologies, plot, functional zoning.